

BERAT KANDİLİ HAKKINDA

Berat Gecesinin Mahiyeti ve Önemi

Yıllık bir program çerçevesinde yürütülen ticari faaliyetler yıl sonunda o program esaslarına göre kontrol) ve teftiş edilir. Kâr zarar hesapları yapılır. Kesin hesabın tespitinden sonra da gelecek yılın programı hazırlanarak şekli alır.

Her yıl tekrar edilen bu kontrol ve tespit işlemleri sayesinde ekonomik hayatta istikrarlı ve sağlam bir ilerlemenin temini mümkün olur.

Bu misalin ışığında manevi hayatımıza ve faaliyetlerimize bakalım. Dünya, âhiret hayatının kazanılması için yaratılmış bir manevi ticaret yeri olduğuna göre, o ticaretle ilgili faaliyetlerin de yıllık muhasebeye tabi olması gayet tabiidir.

Bu muhasebenin vakti üç ayların içindedir. Berat Kandili ile başlayıp Kadir Gecesiyle biten devreye rastlar.

Duhan Sûresinin 2., 3. ve 4. âyetlerinin Berat Gecesinden bahsettiği bildirilmektedir. Âyetlerin meali şöyle:

"O apaçık kitaba and olsun ki, biz onu gerçekten mübarek bir gecede indirdik. Çünkü biz onunla insanları uyarmaktayız. Bütün hikmetli işler o gecede tefrik olunur."

Bu âyetler hakkında iki görüş vardır. Çoğu tefsir bilginlerinin görüşüne göre, bu mübarek gece Kadir Gecesidir. İkrime bin Ebi Cehil'in de dahil olduğu bir grup alim ise; bu gecenin Berat Gecesi olduğunu söylemişlerdir. Her iki tefsiri birleştiren diğer bir görüşe göre de, hikmetli işlerin ayırımının yapılmasına Berat Gecesinde başlanmakta ve bu işlem Kadir Gecesine kadar devam etmektedir. Bu hikmetli işler nelerdir ve âyetin mânası nedir?

Yıllık kader programı

İbni Abbas'tan rivayet edildiğine göre, hikmetli işlerin birbirinden ayırd edilmesi şu şekilde cereyan etmektedir:

Bu seneden gelecek seneye kadar meydana gelecek olayların hepsi ayrı ayrı melekler tarafından defterlere yazılır. Rızıklar, eceller, zenginlik, fakirlik, ölümler, doğumlar hep bu esnada kaydedilir. O yılki hacıların sayısı bile bu devrede takdir olunur. Herkesin ve her-şeyin o sene içindeki mukadderatı kaydedilir.

Rızıkla alakalı defterler Mikail Aleyhisselâma verilir.

Savaşlarla ilgili defterler Cebrail Aleyhissalama verilir.

Ameller nüshası dünya semasında görevli melek olan İsrail'e verilir ki bu büyük bir melektir.

Ölüm ve musibetlerle ilgili defter de Azrail Aleyhisselâma teslim edilir.

Fahredden er-Râzî'nin açıklamasına göre bu defterlerin düzenlenmesi Berat Gecesinde başlar, Kadir Gecesinde tamamlanarak her defter sahibine teslim edilir.¹

Berat Kandilinin "bütün senede bir kudsi çekirdek hükmünde ve beşer mukadderatının programı nev'inden olması cihetiyle Leyle-i Kadrin kudsiyetinde" olması bu manalara dayanmaktadır.²

Kur'ân'ın bu gecede indirilmesi meselesine ise şöyle bir açıklama getirilmektedir:

Berat gecesi, Kuran-ı Kerimin Levh-i Mahfuzdan dünya semasına toptan indirildiği gecedir. Buna inzal denir. Kadir gecesinde ise Peygamberimize ilk kez ve parça parça indirilmeye başlanmıştır. Buna da tenzil denir.

Berat Gecesinin özellikleri

Tefsirlerde bu gece ile ilgili olarak şu şekilde izahlar yer almaktadır: Vergi ödendiği zaman nasıl ki vergi borçlusuna borcundan kurtulduğunu gösteren bir belge veriliyorsa, Allah Azze ve Celle de Berat Gecesinde mü'min kullarına berat yazar. Zaten bu gecenin dört adı vardır: "Mübarek Gece", "Berat Gecesi", "Sakk Gecesi. Belge ve senet. (Allah Teala bu gece mü'min kullarına beraet yazar)", "Rahmet Gecesi."

"Berat, beraet" kelimesi "el-berâe" kelimesinin Türkçedeki kullanılış şeklidir. Beri olmak, aklanmak, temiz ve suçsuz çıkmak demektir.

"Berâet" iki şey arasında ilişki olmaması, kişinin bir yükümlülüğünden kurtulması veya yükümlülüğünün

bulunmaması anlamına gelmektedir. Mü'minlerin bu gece günah yüklerinden kurtulup İlâhî bağışa ermeleri umulduğu için de Berat Gecesi denmiştir. Bir kısım âlimlerin, kıblenin Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'dan Mekke'deki Kabe istikametine çevrilmesinin Hicretin ikinci yılında Berat Gecesinde gerçekleştiğini kabul etmeleri de geceye ayrı bir önem kazandırmaktadır.³

Berat Gecesinde beş ayrı özelliği vardır.

1. Bütün hikmetli işlerin ayırımına başlanması.
2. Bu gecede yapılacak ibadetlerin diğer vakitlere nispetle kat kat sevaplı olması.
3. İlâhî rahmetin bütün âlemi kuşatması.
4. Allah'ın af ve bağışlamasının coşması.
5. Peygamberimize tam bir şefaathetlik verilmiş olması.

Bir rivayette bildirildiğine göre Resulullah Aleyhissalâtu Vesselam Şâban'ın onüçüncü gecesi ümmeti hakkında şefaathetlik niyaz etti, üçte biri verildi. Ondördüncü gecesi niyaz etti üçte ikisi verildi. Onbeşinci gecesi niyaz etti, hepsi verildi. Ancak Allah'tan devenin kaçması gibi kaçanlar başka...

Zemzem kuyusunun bu gecede açık bir şekilde coşup çoğalması da bu manaları kuvvetlendiren kutsal bir işaret olarak yorumlanmaktadır.⁴

Peygamber Efendimiz bir hadis-i şeriflerinde Berat Gecesinde feyiz ve bereketini çeşitli şekillerde nazara vermektedir.

"Şâban'ın 15. gecesi geldiğinde geceyi uyanık ibadetle, gündüzü de oruçlu olarak geçirin. O gece güneş battıktan sonra Allah rahmetiyle dünya semasına tecelli eder ve şöyle seslenir:

"İstiğfar eden yok mu, affedeyim ve bağışlayayım. "Rızık isteyen yok mu, hemen rızık vereyim.

"Başına bir musibet gelen yok mu, hemen sağlık ve afiyet vereyim.

"Böylece tan yerinin ağarmasına kadar bu şekilde devam eder."s

Çünkü o gece İlâhî rahmet coşmuştur. Berat Gecesi beşer mukadderatının programı çizilirken insanlara verilen eşsiz bir fırsattır. Bu fırsatı değerlendirip günahlarını affettirebilen, gönlünden geçirdiklerini bütün samimiyetiyle Cenab-ı Hakka iletip

isteklerini Ondan talep eden ve belalardan Ona sığınan bir insan ne kadar bahtiyardır. Buna karşılık, her tarafı kuşatan rahmet tecellisinden istifade edemeyen bir insan ne kadar bedbahttır.

Bu gece af dışı kalanlar

Peygamber Efendimiz bu gecede af dışı kalanları şu hadisleri ile bildirmektedir:

"Muhakkak ki, Allah Azze ve Celle Şâban'ın onbeşinci gecesinde rahmetiyle yetişip herşeyi kuşatır. Bütün mahlukatına mağfiret eder. Yalnızca müşrikler ve kalbleri düşmanlık hissiyle dolu olup insanlarla zıtlasmaktan başka bir şey düşünmeyenler müstesna."⁶ "Yüce Allah bu gece bütün Müslümanlara mağfiret buyurur, ancak kâhin, sihirbaz yahut müşahin (çok kin güden) veya içkiye düşkün olan veya ana babasını inciten yahut zinaya ısrarla devam eden müstesna."⁷

"Allah Teâlâ Şâban'ın onbeşinci gecesi tecelli eder ve ana-babasına asi olanlarla Allah'a ortak koşanlar dışında kalan bütün kullarını bağışlar."⁸

Üç aylara ayrı bir ruh ve mâna içinde giren Peygamber Efendimiz özellikle Şaban ayına özel bir özen gösterir, başka zamanlarda görülmemiş bir derecede ibadete ve âhiret işlerine yönelirdi. Bu ayın çoğu günlerini oruçlu geçirirken, geceleri de diğer gecelerden çok farklı bir şekilde ihya ederdi. Bir Berat Gecesinde uyanıp da Resulullah Aleyhissalâtu Vesselamı yanında bulamayan Hz. Âişe kalkarak Efendimizi aramaya başladı. Sonunda Peygamberimizi Cennetü'1-Bakî mezarlığında başını semaya kaldırmış halde buldu.

Peygamberimiz Aleyhissalâtu Vesselam mübarek hanımına Berat Gecesinde faziletini şöyle anlattı: "Muhakkak ki, Allah Teâlâ Şâban'ın onbeşinci gecesinde dünya semasına rahmetiyle tecelli eder ve Benî Kelb Kabilesinin koyunlarının kolları sayısınca insanları mağfiret eder."⁵

Bütün mahlukatına mağfiret eder. Yalnızca müşrikler ve kalbleri düşmanlık hissiyle dolu olup insanlarla zıtlasmaktan başka bir şey düşünmeyenler müstesna."⁶ "Yüce Allah bu gece bütün Müslümanlara mağfiret buyurur, ancak kâhin, sihirbaz yahut müşahin (çok kin güden) veya içkiye düşkün olan veya ana babasını inciten yahut zinaya ısrarla devam eden müstesna."⁷

"Allah Teâlâ Şâban'ın onbeşinci gecesi tecelli eder ve ana-babasına asi olanlarla Allah'a ortak koşanlar dışında kalan bütün kullarını bağışlar."⁸

Üç aylara ayrı bir ruh ve mâna içinde giren Peygamber Efendimiz özellikle Şaban ayına özel bir özen

gösterir, başka zamanlarda görülmemiş bir derecede ibadete ve âhîret işlerine yönelirdi. Bu ayın çoğu günlerini oruçlu geçirirken, geceleri de diğer gecelerden çok farklı bir şekilde ihya ederdi. Bir Berat Gecesinde uyanıp da Resulullah Aleyhis-salâtü Vesselamı yanında bulamayan Hz. Âişe kalkarak Efendimizi aramaya başladı. Sonunda Peygamberimizi Cennetü'1-Bakî mezarlığında başını semaya kaldırmış halde buldu.

Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselam mübarek hanımına Berat Gecesinde faziletini şöyle anlattı: "Muhakkak ki, Allah Teâlâ Şâban'ın onbeşinci gecesinde dünya semasına rahmetiyle tecelli eder ve Benî Kelb Kabilesinin koyunlarının kolları sayısınca insanları mağfiret eder."9

İşlenen sevaplı amellerin değeri başka zamanlarda on ise, Berat Kandilinde yirmi bindir. Meselâ başka zamanlarda okuduğumuz bir tek Kur'ân harfine on sevap veriliyorsa, bu gecede her bir harfine yirmi bin sevap verilmektedir.

Bu bakımdan tam bir ihlâsla çalışıp ihyasına gayret gösterebildiğimiz takdirde Berat Kandili elli bin senelik bir ibadet hayatının sevabını bir gece içinde bize kazandırabilir.

"Onun için elden geldiği kadar Kur'ân ve istiğfar ve salavatla meşgul olmak büyük bir kârdır."10

Tek kişinin çalışma ve kazanma gücü maddi hayatta olduğu gibi manevi hayatta da sınırlıdır diyorsak, bunun çaresi vardır. Aynı gayeyi paylaşan ve dünyada aynı maksatla yaşayan mü'min kardeşlerimizle birlikte teşkil ettiğimiz manevi şirket; bize hesabından âciz kalacağımız sonsuz bir manevi serveti kazandırabilir. Üstelik maddi kazançlarda kâr, ortaklar arasında bölünerek küçüldüğü halde mânevi kârda böyle bir şey kesinlikle söz konusu değildir. Çünkü manevi faaliyetler nurludur. Nur ise maddi eşya gibi küçülmez ve bölünmez.

Berat Gecesi ibadeti

Gecenin manevi değeri dolayısıyla namaz, Kur'ân tilaveti, zikir, teşbih ve istiğfarla geçirilmesi, bu gece vesilesiyle muhtaçlara yardım ve benzeri hayırlı amellere özel bir önem verilmesi müstehaptır.

İşlenen sevaplı amellerin değeri başka zamanlarda on ise, Berat Kandilinde yirmi bindir. Meselâ başka zamanlarda okuduğumuz bir tek Kur'ân harfine on sevap veriliyorsa, bu gecede her bir harfine yirmi bin sevap verilmektedir.

Bu bakımdan tam bir ihlâsla çalışıp ihyasına gayret gösterebildiğimiz takdirde Berat Kandili elli bin senelik bir ibadet hayatının sevabını bir gece içinde bize kazandırabilir.

"Onun için elden geldiği kadar Kur'ân ve istiğfar ve salavatla meşgul olmak büyük bir kârdır."10

Tek kişinin çalışma ve kazanma gücü maddi hayatta olduğu gibi manevi hayatta da sınırlıdır diyorsak, bunun çaresi vardır. Aynı gayeyi paylaşan ve dünyada aynı maksatla yaşayan mü'min kardeşlerimizle birlikte teşkil ettiğimiz manevi şirket; bize hesabından âciz kalacağımız sonsuz bir manevi serveti kazandırabilir. Üstelik maddi kazançlarda kâr, ortaklar arasında bölünerek küçüldüğü halde mânevi kârda böyle bir şey kesinlikle söz konusu değildir. Çünkü manevi faaliyetler nurludur. Nur ise maddi eşya gibi küçülmez ve bölünmez.

İmam-ı Gazali Hazretleri el-İhyâ'da, Berat Gecesinde yüz rekât namaz kılınması hakkında bir rivayete yer verse de, hadis âlimleri bu namazın sünnette yerinin olmadığını, böyle bir namazın Hicretten 400 sene sonra Kudüs'te kılınmış olduğu tesbitinde bulunurlar. Hatta İmam Nevevi böyle bir namazın sünnette bulunmadığı için bid'at bile olduğunu ifade eder.

Bunun yerine kaza namazının kılınması daha isabetli olacaktır. Bununla beraber kılındığı takdirde de sevabının olmadığı anlamına gelmez.

Çünkü ibadet alışkanlıklarının iyice azaldığı zamanımızda insanların bu vesileyle namaza yönelmelerini hoşgörü ile karşılamak faydalı olacaktır.

Berat Gecesi Duası

Peygamber Efendimiz Aleyhissalâtü Vesselam bu gece Rabbine şöyle dua etmiştir: "Allahım, azabından affına, gazabından rızana sığınırım, Senden yine Sana iltica

ederim. Sana gereği gibi hamd etmekten âcizim. Sen Kendini sena ettiğin gibi yücesin."11

Berat Duası

Bazı mâna büyüklerinin de şöyle bir duası vardır:

"Allahım, şayet ismimi saîdler defterine yazdıysan, orada sabit kıl. Şayet ismimi şakiler defterine yazdıysan oradan sil. Çünkü Sen buyurdun ki, 'Allah dilediğini

siler yok eder, dilediğini de sabit bırakır, Levh-i Mahfuz Onun katındadır."12

Bu idrak ve şuur içinde ihya edeceğimiz Berat Gecesinde hepimiz için hayırlara vesile olmasını Cenab-ı Haktan niyaz edelim.

Berat Gecesi Namazı -I

Şaban ayının on beşinci gecesi kılınacak olan namaz ; yüz rekattır. Bu namazın her rekatında, Fatihadan sonra on kere ihlas süresi okunur. Yüz rekat kılan kişi bin defa ihlas süresini okumuş olur. Bu namaza hayır namazı da denmiştir. Geçmiş büyükler bu namazı toplu halde cemaatle de kılmışlardır. Bu namazın çok fazileti olduğu gibi, hesaplanama-yacak kadarda çok sevabı vardır.

Hasan-ı Basri Rahmetullahı Aleyh'den gelen rivayete göre:

"Otuz sahabeden dinledim, bu namaz için şöyle dediler: "Her kim bu namazı, berat gecesi kılar ise. Allah-u Teala'nın yetmiş rahmet nazarı ona ulaşır. Her nazarda, kendisinin yetmiş ihtiyacı yerine gelir. Bunların en küçüğü, Allah-u Teala'nın mağfiretidir.

Berat Gecesi Namazı -II

Berat gecesi kılınan namazlardan biride iki rekat olarak kılınır.

Birinci rekatta Fatiha okunduktan sonra kısa bir sure okunarak rükuya gidilir. Rükudan doğrulur ve secdeye gidilir. Secdede uzun sure kalınır, bu konuda belli bir tahdit yoktur, ne kadar dayanabilirsen.

İkinci rekatta da aynı şekilde Fatihadan sonra kısa bir sure okunur. İlk rekatta olduğu gibi secdeye gidildiğinde yine uzun sure secdede kalınır. Gücünüzün yettiği kadar. Secdeden kalkılır tahiyatta okunacaklar okunur ve selam verilir. Selam ile birlikte eller dua için alemlerin Rabbine kalkar...

Bu namaz hakkında Hz. Aişe Radıyallahu An-hum'a validemiz, Resulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir.

- "Ya Aişe, bu gecenin nasıl bir gece olduğunu bilir misin? Bende

- "En iyisini, Allah ve Resülü bilir." Dedim. Şöyle buyurdu:

- "Bu gece şaban ayının yarısıdır. Dünya işleri ve kulların işleri bu gece Yüce Hakka arz edilir. Bu gece cehennemden azat edilenlerin sayısı; kelb kabilesinin koyunları sayısı kadardır. Bu gece bana izin verir misin"?

- "Olur" dedim. Kalkıp namaza durdu. Ayakta durması hafif oldu. Fatiha suresini okudu; sonra da küçük bir sure okudu. Gecenin yarısına kadar secdede kaldı. Daha sonra ikinci rekata kaktı. Ayakta iken, birinci rekatta okuduğu kadar bir şey okudu. Sonra yine secdeye vardı. Bu secdede dahi, tan yeri ağarınca kadar kaldı. Secdede o kadar kaldı ki, bunun için Yüce Allah ruhunu aldı sandım. Bana gelmesi uzayınca, kendisine yaklaştım. Hatta ayaklarına elimi sürdüm. Hareket ettiğini görünce rahatladım. Secdesinde şöyle dediğini işittim:

"Azabından affına sığınırım. Dargınlığından rızana sığınırım. Senden sana sığınırım. Şanın yücedir. Sen kendi zatını övdüğün gibi, seni övemem..."

Sonra kendisine sordum: "Ya resulullah, bu gece secdede bir şeyler okuduğunu duydum. Bunları daha önce okuduğunu hiç duymamıştım. Böyle demem üzerine, bana sordu: "Sen onları öğrenebildin mi"? Bu sorusuna karşılık: "Evet" deyince, şöyle buyurdu:

"Onları hem sen öğren, hem de başkalarına öğret."